

УДК 336.226.1:346.2

В.М. БЕРО, провідний економіст
Інститут економіко-правових досліджень НАН України, м. Київ

УДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ЩОДО ОПОДАТКУВАННЯ ЄДИНИМ ПОДАТКОМ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Ключові слова: єдиний податок, оподаткування єдиним податком, податкове законодавство України, суб'єкти господарювання.

Визначено напрями удосконалення законодавства України у сфері оподаткування суб'єктів господарювання єдиним податком. Проаналізовано сучасні зміни у податковому законодавстві України щодо оподаткування єдиним податком суб'єктів господарювання. На основі виявлених проблем обґрунтовано напрями удосконалення законодавства України в сфері оподаткування єдиним податком суб'єктів господарювання.

Вступ. Сучасне реформування податкового законодавства України спрямовано на вирішення завдання виходу з фінансової кризи та забезпечення сталого розвитку економіки держави. У таких умовах податкові надходження є найбільш надійним і стабільним джерелом доходів бюджету. Закріплення за місцевими бюджетами відповідних податків — один із напрямів регіонального розвитку в Україні. А одним із найвагоміших серед місцевих податків і зборів є єдиний податок. За статистичними даними Міністерства фінансів України, він має найбільшу частку податкових надходжень до місцевого бюджету у кожному регіоні держави, що зумовлено зростанням кількості суб'єктів господарювання, які стають платниками єдиного податку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням у сфері оподаткування суб'єктів господарювання присвячено праці багатьох вітчизняних науковців і практиків. Дослідженням податкового забезпечення діяльності суб'єктів господарювання займаються видатні вітчизняні науковці, серед них О.Р. Зельдіна, Т.Н. Корнієнко, О.В. Майстренко та інші. Їхні напрацювання вказують на необхідність урегулювання відносин оподаткування [1, С. 366; 2, С. 148; 3, С. 48], що в умовах інтеграції України з ЄС є необхідним напрямом модернізації податкового законодавства.

Особливе значення мають наукові роботи І.С. Волохової [4], Т.В. Мединської [5], М.В. Тарасюка та І.В. Руденко [6], І.М. Тофана [7] та інших, де обґрунтовується використання єдиного податку як одного з основних інструментів наповнення місцевих бюджетів

шляхом регулювання діяльності суб'єктів господарювання. У той же час, прийняті протягом 2015—2016 рр. зміни до Податкового кодексу України (ПКУ) щодо оподаткування єдиним податком потребують подальшого удосконалення з метою забезпечення ефективної діяльності суб'єктів господарювання України.

Мета статті — виявлення проблем та обґрунтування напрямів удосконалення законодавства щодо оподаткування єдиним податком суб'єктів господарювання в Україні.

Результати дослідження. Систему оподаткування єдиним податком суб'єктів господарювання — фізичних та юридичних осіб — було запроваджено Указом Президента України «Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємства» № 727/98 у 1998 р. Передбачалось, що така система має бути спрямована на спрощення загального механізму оподаткування суб'єктів господарювання шляхом заміни певних податків на єдиний [8, С. 105].

Удосконалення системи оподаткування єдиним податком для зменшення податкового тиску на суб'єктів господарювання супроводжувалося прийняттям Податкового кодексу України [9]. У ньому у главі 1 «Спрощена система оподаткування, обліку та звітності» розділу XIV «Спеціальні податкові режими» закріплено правові засади справляння єдиного податку; визначено його ставки у відсотках до розміру мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня податкового (звітного) року, та у відсотках до доходу; визначено податковий (звітний) період для платників єдиного податку, порядок його нарахування та строки сплати; порядок набуття та скасування статусу платника податку.

Згідно зі змінами, внесеними до ПКУ у 2016 р. [10], для суб'єктів господарювання, які є платниками єдиного податку, виділено чотири групи таких платників. Чинним законодавством до третьої групи належать ті суб'єкти господарювання, у яких протягом календарного року обсяг річного доходу не перевищує 5 млн грн. У 2015 році обсяг такого доходу становив 20 млн грн. При цьому кількість найманих працівників у платників третьої групи, як і раніше, не обмежується. Для інших груп платників єдиного податку вимоги до їхнього визначення не змінилися.

До першої групи віднесені суб'єкти господарювання, які не використовують працю найманих осіб і обсяг доходу яких не перевищує 300 тис грн, до другої групи — ті, які використовують працю найманих осіб (до 10 осіб) і обсяг доходу яких не перевищує 1,5 млн грн, та до останньої (четвертої) групи відносяться суб'єкти господарювання, які здійснюють діяльність у сільському господарстві та в яких частка сільськогосподарського товаровиробництва за попередній податковий рік дорівнює чи перевищує 75 % у загальному обсязі виробництва продукції [9].

Згідно зі ст. 293 ПКУ, ставка єдиного податку, сплачуваного в місяць, визначається у відсотках від розміру мінімальної заробітної плати. З 01 січня 2016 р. сума такого податку становить для платників першої групи 137,8 грн, для платників другої групи — 275,6 грн. Для третьої та четвертої груп платників ставки єдиного податку у 2016 р. збільшилися, тому що встановлені у відсотках до доходу. Так, для платників третьої групи їх величина замість 2 % (для платників ПДВ) і 4 % (для неплатників ПДВ) зросла відповідно до 3 і 5 %. Базою застосування даних ставок єдиного податку залишилася, як і в попередні періоди, сума отриманого доходу. Для четвертої групи платників єдиного податку збільшено ставки до 0,81—5,4 % нормативно-грошової оцінки 1 га землі залежно від виду земель (п. 293.9 ПКУ).

З 01.01.2016 р. змінено ставки, що застосовуються до доходу, отриманого суб'єктами господарювання — платниками першої—третьої груп оподаткування єдиним податком, із порушенням умов перебування на спрощеній системі оподаткування.

Так, для платників першої, другої та третьої (фізичних осіб-підприємців) груп розмір ставок єдиного податку встановлено на рівні 15 % (п. 293.4 ПКУ). Для платників третьої групи (юридичних осіб) подвійна ставка єдиного податку застосовується до доходу, отриманого із порушенням умов перебування на спрощеній системі оподаткування. Її розмір залежить від того, чи є суб'єкт господарювання платником ПДВ чи ні, і складає відповідно 6 або 10 % (п. 293.5 ПКУ). Крім цього, згідно з п. 293.6 ПКУ, у разі здійснення платниками єдиного податку першої і другої груп кількох видів господарської діяльності застосовується мак-

симальний розмір ставки єдиного податку, встановлений для таких видів господарської діяльності. Для платників четвертої групи подвійна ставка єдиного податку не застосовується у зв'язку із тим, що вона визначається через нормативно-грошову оцінку 1 га землі залежно від її виду.

За таких умов прийняті зміни до ПКУ щодо реформування єдиного податку позитивно впливають на зростання його мобілізації до бюджету та підвищення питомої ваги цих надходжень у структурі доходів бюджетів регіонів. У той же час залишилися проблеми у сфері захищеності прав суб'єктів господарювання. Для підвищення фіскальної ефективності єдиного податку і створення належних правових умов для забезпечення рівня захищеності прав суб'єктів господарювання доцільною є реалізація таких заходів у податковому законодавстві України:

1. З метою удосконалення загальних засад правового регулювання єдиного податку пропонується уніфікувати зміст ст. 292 «Порядок визначення доходів та їх склад для платників єдиного податку першої—третьої груп» та 292¹ «Об'єкт та база оподаткування для платників єдиного податку четвертої групи» ПКУ. Для цього необхідно запровадити ст. 292⁰ ПКУ, яку викласти у редакції аналогічно до ст. 292¹, а саме: «Стаття 292⁰. Об'єкт та база оподаткування для платників єдиного податку першої—третьої груп». У ній необхідно чітко визначити об'єкт оподаткування як дохід, отриманий протягом податкового періоду в грошовій, матеріальній або нематеріальній формі. До бази оподаткування єдиним податком віднести:

- для платників першої—другої групи — розмір мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня податкового (звітного) року для фізичних осіб;
- для платників третьої групи — дохід від реалізації товарів (робіт, послуг).

2. Ст. 295 «Порядок нарахування та строки сплати єдиного податку» розширити порядком обчислення єдиного податку згідно з п. 29.1 ст. 29 ПКУ щодо обчислення суми податку шляхом множення бази оподаткування на ставку податку із застосуванням або без застосування відповідних коефіцієнтів. Тому для забезпечення правильного обчислення сум єдиного податку суб'єктами господарювання пропонується сформулювати таку норму ст. 295 ПКУ:

«Нарахування суми єдиного податку здійснюється шляхом множення бази оподаткування відповідної групи платника єдиного податку на ставку єдиного податку, визначену нормами статті 293 Податкового кодексу України».

Крім цього, у законодавчому порядку необхідно передбачити реалізацію напрямів щодо удосконалення адміністрування єдиного податку через запровадження таких заходів:

- спрощення процедури реєстрації новостворених суб'єктів господарювання платниками єдиного податку з тим, щоб стимулювати ефективність їхньої діяльності [5, С. 222; 11, С. 372; 12, С. 17]. Для цього доцільно у ст. 298 ПКУ передбачити при реєстрації новостворених юридичних і фізичних осіб — платників єдиного податку процедуру проставлення заявником у заяві про їхню державну реєстрацію відмітки платника єдиного податку;

- поступову заміну всіх форм звітності, які суб'єкти господарювання — платники єдиного податку змушені заповнювати та подавати органам контролю, однією універсальною формою звіту з періодом подачі не частіше одного разу за квартал [13, С. 372];

- формування консультаційних центрів для суб'єктів господарювання щодо питань створення власної справи, її документального оформлення, особливостей сплати єдиного податку, порядку заповнення та подання звітності тощо [13, С. 372; 14, С. 273].

Висновки. Проведений аналіз сучасних змін у податковому законодавстві України показав необхідність подальшого його реформування з позицій забезпечення господарської діяльності платників єдиного податку. Упровадження запропонованих напрямів удосконалення законодавства у сфері оподаткування єдиним податком суб'єктів господарювання сприяє подальшому розвитку податкового законодавства в контексті забезпечення їхньої ефективної діяльності в Україні.

Напрямом подальших досліджень є аналіз зарубіжного досвіду у сфері оподаткування єдиним податком суб'єктів господарювання та доцільність його використання в сучасних умовах реформування податкового законодавства України.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Зельдіна О.Р. Податковий кодекс: правові проблеми та напрями його модернізації / О.Р. Зельдіна, О.Ю. Гос-

- тева // Актуальні проблеми держави і права. — 2012. — Вип. 64. — С. 360—368 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdp_2012_64_51
2. Корнієнко Т.Н. Податковий кодекс і стратегія розвитку економіки України / Т.Н. Корнієнко, С.А. Корнієнко // Вісник Дніпропетровської державної фінансової академії: Економічні науки. — 2010. — № 2 (24). — С. 145—149.
 3. Майстренко О.В. Податковий кодекс України: прогнози та реальність [Електронний ресурс] / О.В. Майстренко // Бюлетень Міністерства юстиції України. — 2011. — № 5. — С. 46—51. — Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/bmju_2011_5_9
 4. Волохова І.С. Міжбюджетні відносини в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку / І.С. Волохова. — Одеса : Атлант, 2010. — 233 с.
 5. Мединська Т.В. Єдиний податок у формуванні доходів місцевих бюджетів та податковий контроль за його сплатою / Т.В. Мединська // Сталій розвиток економіки. — 2014. — № 2 (24). — С. 218—224.
 6. Тарасюк М. Місцеві податки і збори у контексті реформування оподаткування в Україні / М. Тарасюк, І. Руденко // Вісник КНТЕУ. — 2012. — № 6. — С. 92—103.
 7. Тофан І.М. Перспективи платників єдиного податку / І.М. Тофан // Бізнес Інформ. — 2014. — № 3. — С. 321—325.
 8. Ляшенко В.І. Вплив Податкового кодексу України на розвиток малого підприємництва / В.І. Ляшенко, А.А. Просуленко // Вісник економічної науки України. — 2011. — № 2. — С. 93—111.
 9. Податковий кодекс України: Верховна Рада України; Кодекс України, Закон, Кодекс від 02.12.2010 № 2755-VI [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
 10. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2016 році: Верховна Рада України; Закон від 24.12.2015 № 909-VIII [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/909-19/page>
 11. Налоговые системы. Методология развития : монография / под. ред. И.А. Майбурова, Ю.Б. Иванова. — М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2012. — 463 с.
 12. Ляшенко В.А. Наслідки і проблеми застосування спрощеної системи оподаткування в Україні / В.А. Ляшенко // Держава та регіони. — 2013. — № 3 (72). — С. 13—18.
 13. Сидоренко Р.В. Напрями вдосконалення спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності в Україні / Р.В. Сидоренко, С.В. Зеленко // Актуальні проблеми економіки. — 2015. — № 2 (164). — С. 366—372.
 14. Сначов М.П. Реформування системи оподаткування суб'єктів малого підприємництва / М.П. Сначов, А.В. Вернюк // Вісник Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна. — 2008. — Вип. 22. — С. 270—273.

REFERENCES

1. Zeldina O.R. and Gosteva O.Yu. (2012), Internal Revenue Code: jural problems and directions of its modernization, *Actual problems of state and law*, vol. 64, pp. 360-368, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdp_2012_64_51 (Accessed 15 June 2016).
2. Korniyenko T.N. and Korniyenko S.A. (2010), Tax code and strategy of economic development of Ukraine, *Visnyk Dnipropetrovskoyi derzhavnoyi finansovoyi akademiyi: Ekonomichni nauky*, vol. 2, pp. 145-149.
3. Majstrenko O.V. (2011), Tax Code of Ukraine: forecasts and reality, *Byuleten Ministerstva yustyciyi Ukrayiny*, [Online], vol. 5, pp. 46-51, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bmju_2011_5_9 (Accessed 15 June 2016).
4. Volohova I.S. (2010), *Mizhbyudzhetni vidnosyny v Ukraini: suchasnyj stan ta perspektyvy rozvytku* [Intergovernmental relations in Ukraine: current state and prospects of development], Atlant, Odesa, Ukraine.
5. Medynska T.V. (2014), The united tax in forming of local budgets and tax control over its payment, *Sustainable development of economy*, vol. 2 (24), pp. 218-224.
6. Tarasiuk M. and Rudenko I. (2012), Local taxes and fees within the framework of taxation reforms in Ukraine, *Herald of KNUTE*, vol. 6, pp. 92-103.
7. Tofan I.M. (2014), Prospects of single tax payers, *Business Inform*, vol. 3, pp. 321-325.
8. Lyashenko V.I. and Prosulenko A.A. (2011), Influence of Internal Revenue Code of Ukraine on small business development, *Visnyk ekonomichnoyi nauky Ukrayiny*, vol. 2, pp. 93-111.
9. The Verkhovna Rada of Ukraine (2010), The Code of Ukraine: The Tax Code of Ukraine, available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (Accessed 15 June 2016).
10. The Verkhovna Rada of Ukraine (2015), The Law of Ukraine: On Amendments to the Tax Code of Ukraine and laws of Ukraine to ensure the balance of revenue in 2016, available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/909-19/page> (Accessed 10 June 2016).
11. Majbuurov Yu.A., Ivanov Yu.B., Et al. (2012), *Nalogovye sistemy. Metodologiya razvitiya* [Tax system. Methodology of development], YUNITI-DANA, Moscow, Russia.
12. Pyashenko V.A. (2013), Consequences and problems of primeneniz of the simplified system of the taxation in Ukraine, *Derzhava ta regiony*, vol. 3 (72), pp. 13-18.
13. Sydorenko R.V. and Zelenko S.V. (2015), Directions for improvement of simplified system taxation, accounting and reporting in Ukraine, *Actual problems of economics*, vol. 2 (164), pp. 366-372.
14. Snachov M.P. and Vernyuk A.V. (2008), Reforming the taxation of small business entities, *Visnyk Dnipropetrovskogo nacionalnogo universytetu zaliznychnogo transportu imeni akademika V. Lazaryana*, vol. 22, pp. 270-273.

Надійшла 16.06.2016

В.М. Беро

Институт экономико-правовых исследований
НАН Украины, Киев

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА
О НАЛОГООБЛОЖЕНИИ ЕДИНЫМ НАЛОГОМ
СУБЪЕКТОВ ХОЗЯЙСТВОВАНИЯ

Определены направления совершенствования законодательства Украины в сфере налогообложения субъектов хозяйствования единым налогом. Проанализированы современные изменения в налоговом законодательстве Украины о налогообложении единым налогом субъектов хозяйствования. На основе выявленных проблем обоснованы направления совершенствования законодательства Украины в сфере налогообложения единым налогом субъектов хозяйствования.

Ключевые слова: единый налог, налогообложение единым налогом, налоговое законодательство Украины, субъекты хозяйствования.

V.M. Bero

Institute of Economic and Legal Researches
of NAS of Ukraine, Kyiv

IMPROVEMENT OF LEGISLATION ON THE FLAT
TAX TAXATION OF ECONOMIC ENTITIES

The article is devoted to the definition of directions for improving of Ukrainian legislation in the sphere of the flat tax taxation of economic entities. Modern changes in the tax legislation of Ukraine in the flat tax taxation of economic entities have been analyzed. On the basis of the identified problems the directions for improving of Ukrainian legislation in the sphere of the flat tax taxation of economic entities are grounded.

Key words: flat tax, the flat tax taxation, the tax legislation of Ukraine, economic entities.